

MAŁOPOLSKA

regiony
regionalizmy
małe ojczyzny

MAŁOPOLSKA

XVII

regiony
regionalizmy
małe ojczyzny

Kraków 2015

Redakcja:

Zdzisław Noga (redaktor naczelny),
ks. Władysław Pilarczyk (zastępca redaktora naczelnego),
Waldemar Bukowski, Iwona Górny, Joanna Grzeszczuk, Renata Hołda,
Elżbieta Porębska-Kubik, Ewa Skrobiszewska, Mateusz Wyżga (sekretarz)

Rada naukowa:

Feliks Kiryk (przewodniczący), Edward Chudziński, Jan Flaszka, Ryszard Kantor,
Peter Kónya, Bogusław Krasnowolski, Maciej Mączyński, Barbara Miszczyk,
Aivas Ragauskas, Kazimiera Skałuba, Tadeusz Skoczek, Anna Wiśniewska,
Jerzy Woźniakiewicz, Wiesław A. Wójcik, Franciszek Ziejka

Recenzenci:

Zbigniew Beiersdorf (Uniwersytet Jagielloński)
Piotr Borek (Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków)
Zdzisław Budzyński (Uniwersytet Rzeszowski)
Bartosz Drzewiecki (Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków)
Olga Fejtová (Archiv Hlavního Města Prahy)
Myron Kapral (Ukraińska Akademia Nauk, Lwów)
Waldemar Kowalski (Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Kielce)
Konrad Meus (Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków)
Piotr Miodunka (Uniwersytet Ekonomiczny, Kraków)

Współpraca:

Polskie Towarzystwo Historyczne

Patronat honorowy:

Marek Sowa – Marszałek Województwa Małopolskiego

Copyright by Małopolski Związek Towarzystw Kultury,
Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie, 2015

Adres redakcji: 31-124 Kraków, ul. Rajska 1, p. 38; tel. 12 375 22 34, fax 12 375 22 03
e-mail: redakcjamałopolska@rajska.info; www.malopolska.org

Wydawca: Małopolski Związek Regionalnych Towarzystw Kultury,
Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie

Tłumaczenia: Elżbieta Plutecka

Korekta: Iwona Górny, Joanna Grzeszczuk

Projekt okładki: Beata Ozga

Skład komputerowy: Maria Jakubowska

Na okładce: Fragment exlibrisu „Góralski Krąg” – ze zbiorów Franciszka Kurzeji z Kiczni

Druk i oprawa: Drukarnia Beltrani, 31-982 Kraków, ul. Śliwkowa 1, tel. 503 165 120

PL ISSN 1641-1102

Z wielkim żalem przyjęliśmy wiadomość,
że 12 września 2015 roku zmarł

śp.

Dr Sylwester Dziki

*wybitny prasoznawca, dokumentalista i historyk prasy,
regionalista, wieloletni Sekretarz rocznika
„Małopolska. Regiony – regionalizmy – małe ojczyzny”*

Rada Naukowa i Redakcja

OD REDAKTORA

Tuż przed oddaniem niniejszego tomu do druku dotarła do nas smutna wiadomość o śmierci Doktora Sylwestra Dzikiego wieloletniego sekretarza redakcji naszego Rocznika. Nasz śp. Sekretarz żył z pasją. Wybitny prasoznawca i historyk prasy, miłośnik Żywiecczyzny, swojej małej ojczyzny, darzył wielką sympatią ruch regionalistyczny i zapewne z tego powodu przystał do naszego zespołu, angażując się w codzienną pracę redakcyjną. Pozostanie w naszej pamięci jako człowiek serdeczny i pracowity. Jego sylwetce poświęcimy obszerniejszy tekst w następnym tomie.

Tom niniejszy zachowuje dotychczasowy podział na działy. Czytelnik znajdzie w nim i teksty naukowe, i popularno-naukowe, materiały źródłowe do dziejów idei regionalizmu i osób związanych z tym ruchem, artykuł o edukacji regionalistycznej oraz recenzje i sprawozdania z ważnych dla środowiska regionalistów wydarzeń. Część pierwszą pod tradycyjnym tytułem *Problemy, sprawy, ludzie* otwiera tekst Edwarda Chudzińskiego, wieloletniego Redaktora „Małopolski”, poświęcony mediom „regionalistycznym” w szerokim kontekście chronologicznym, z pesymistyczną oceną obecności regionalizmu we współczesnych mediach, zwłaszcza elektronicznych. Wprawdzie nikogo z naszych Czytelników nie trzeba przekonywać do ważności tych idei, ale warto przeczytać kolejny tekst pióra niezastąpionego Ryszarda Kantora, poświęcony roli regionalizmu w obecnych czasach globalizacji i uniformizacji kultury. Z kolei Jacek Laberschek, historyk ze znanej miłośnikom małych ojczyzn krakowskiej Pracowni Słownika Historyczno-Geograficznego Małopolski w średniowieczu, działającej w ramach Instytutu Historii PAN opublikował interesujący tekst poświęcony dziejom podkrakowskiej wsi Raciborowice, gdzie przetrwał piękny gotycki kościół fundacji historyka Jana Długosza, którego rok – na podstawie uchwały Sejmu RP – właśnie obchodzimy, a okazją to tego stała się 600. rocznica urodzin wybitnego kronikarza. Z kolei historyk sztuki i urbanista Bogusław Krasnowolski prowadzi nas do zamku w Suchej Beskidzkiej, przybliżając sylwetki jego kolejnych właścicieli, a także samą budowlę, kolejne fazy jej przebudowy, zawartość wewnątrz i funkcje zespołu pałacowego od okresu renesansu po dzień dzisiejszy. Szczególnie interesujące są najnowsze dzieje i walka o utrzymanie tego zabytku, który ozdabia dziś ziemię suską i pełni rolę kulturotwórczą. W kolejnym tekście ks. Piotr Maroszek poruszył interesującą problematykę dziejów reformacji w okolicach Krakowa. Warto pójść

jego śladami i odkryć skomplikowane i nieznanne szerzej dzieje protestantów na naszej ziemi. Wreszcie Dominik Galas przybliży nam najdawniejsze dzieje uzdrowiska w Swoszowicach, które dziś stanowią część miasta Krakowa.

Interesująco prezentuje się dział drugi naszego Rocznika poświęcony instytucjom. Z tekstu Roberta Kowalczyka Czytelnik dowie się o prowadzonej z rozmachem działalności Centrum Kultury Górnej Orawy w Jabłonce. Następnie Józef Suchanik przedstawił niedawno powstałe stowarzyszenie „Wokół Rybnej”. W dalszej części Katarzyna Jasnos opisała inicjatywy społeczne w gminie Iwkowa, a Jolanta Jabłczyk i Tomasz Zając scharakteryzowali działający od niedawna w Ropie Park Miniatur Architektury pogranicza polsko-słowackiego. W dziale *Archiwum myśli regionalistycznej* publikujemy napisany niemal wiek temu tekst Kazimierza Moszyńskiego o wzajemnych relacjach etnografii i regionalizmu, który wciąż jednak pozostaje aktualny.

Rozległy dział *Materiały, świadectwa, dokumenty* otwiera obszerny artykuł Andrzeja Boguni Paczyńskiego, który jak zwykle barwnie dzieli się z nami wiedzą o dawnych samochodach i imprezach automobilowych z początku ubiegłego wieku, co stało się pretekstem do opisu związków krakowskiego malarza Wojciecha Kossaka z Zakopanem i Szczawnicą. Kolejne dwa teksty są poświęcone ludziom. Maria Kurzeja-Świątek przedstawiła sylwetkę Mieczysława Cholewy znawcy i miłośnika kultury ludowej Sądeczyny, której piękno propagował piórem i słowem. Dość powiedzieć, że w ciągu 30 lat odbył ponad tysiąc spotkań autorskich z czytelnikami i słuchaczami jego gawęd. Natomiast Ewa Skrobiszewska przybliżyła postać rzeźbiarza i malarza ludowego Zdzisława Słoniny. Po lekturze tych tekstów Czytelnik przeniesie się w okolice Żabna, by wraz z Adamem Tomczykiem podjąć wędrowkę po licznie tam rozsianych cmentarzach wojennych z okresu I wojny światowej. Kolejny tekst to barwne wspomnienia nieżyjącego już świadka historii, Aleksandra Kalczyńskiego z Mszany Dolnej o tamtejszej ludności żydowskiej w okresie międzywojennym i w czasie wojny. W dalszej części niniejszego tomu Czytelnik znajdzie bogato ilustrowany artykuł Stanisława Szczepana Cichonia i Moniki Banaś o kapliczkach i figurach przydrożnych na ziemi myślenickiej. Wreszcie na końcu działu znalazły się artykuły Ewy Leśniak o dawnej kuchni ludowej i Moniki Dudek o folklorze muzycznym.

Ponadto znajdzie Czytelnik recenzje licznych publikacji związanych z historią i kulturą lokalną i regionalną, kronikę wydarzeń, wreszcie przegląd nowości regionalnych dostępnych w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Krakowie. Oddajemy do rąk Czytelnika zróżnicowany tematycznie i obszerny tom, zachęcając do lektury z nadzieją, że prezentowane teksty dostarczą wrażeń i interesującej wiedzy o naszym najbliższym, a często nieznanym świecie.

Zdzisław Noga

problemy
sprawy
ludzie

